

Het bosbouwbeleid weer in het parlement

[903]

H. A. VAN DER MEIDEN

Onder de titel „Het bosbouwbeleid in het parlement” hebben wij enige jaren geleden in „Economisch Statistische Berichten” aandacht besteed aan de behandeling van de bosbouw in de Vaste Commissie voor Landbouw en Visserij op 18 november 1965 (1). Daarbij is enerzijds gewezen op het verheugende van het feit dát de bosbouw in deze Commissie aan de orde kwam, anderzijds is de behoefte uitgesproken aan een meer zakelijke, bedrijfseconomisch gerichte analyse van de verschillende problemen en mogelijkheden van ons bos.

Het is dan ook met veel instemming dat wij gelezen hebben wat tijdens een mondeling overleg van de Vaste Commissie voor Landbouw en Visserij met minister Lardinois op 13 december 1967 over de bosbouw is gezegd, zowel van de zijde van parlementsleden als van de kant van de minister (3). Hoofdt thema van de besprekingen vormde de economische situatie in de bosbouw, waarbij zeer duidelijk bepaalde vragen aan de orde zijn gesteld.

Wij zullen in het volgende een aantal punten uit het verslag van de bespreking de revue laten passeren, voorzien van commentaar.

1. *Het bosbouwbeleid in verband met de huidige exploitatieresultaten* (zie ook punt 3). Wij citeren:

„Van verschillende zijden vroeg men in de commissie of de minister niet van mening is, dat in verband met de aanzienlijke, toenemende verliezen die in de bosbouw worden geleden, ook door Staatsbosbeheer, het totale bosbeleid grondige doordenking behoeft.

In hoeverre is dit in overleg met het Departement van C.R.M. gebeurd en tot welke resultaten heeft het geleid? Heeft de minister in dit verband overleg met het bosschap gehad, en zo ja, zijn er afspraken gemaakt? Wordt nagegaan in hoeverre de valorisatie verbeterd kan worden en speelt de papierindustrie daarbij een rol?”

Met deze eerste passage uit het verslag is al duidelijk geworden dat de vragenstellers het bosbeleid in Nederland in zijn totaliteit in de eerste plaats willen beoordelen op grond van de financiële resultaten van ons bos. Dit is een gezonde gedachte, omdat men hiermee de bedrijfseconomie betreft bij alle aspecten van het bosbeleid, en niet, zoals nogal eens gebeurt, alleen bij het gedeelte dat op de houtproductie betrekking heeft. Dit zal later nog indringender worden gesteld.

Uit de antwoorden van de minister, zoals neergelegd in het verslag, blijkt dat deze de prijsdaling van het hout (14 % in vier jaar tijds) als een belangrijke faktor bij de verslechtering van de economische situatie in de bosbouw beschouwt; door sluiting van de mijnen geldt dit in sterke mate voor de groveden. Hij merkt op:

„Voor andere doeleinden, zoals papierfabricage, blijkt dit hout helaas ongeschikt te zijn.”

Dit is echter in zijn algemeenheid onjuist. Groveden wordt op grote schaal bij de cellulose-fabricage gebruikt, maar de houtbehoefte van de hierbij gewenste bedrijfseenheden is te groot voor alleen Nederlandse produktie-mogelijkheden. Dat wil niet zeggen dat de papierindustrie, ruim gezien, geen aandacht besteedt aan eventuele mogelijkheden die het grovedennehout in Nederland en omringende landen biedt. In het algemeen is echter in belangrijke mate nodig dat het inzicht en de interesse van de houtproducenten in de afzetproblematiek van het hout toenemen. Het wekt dan ook goede verwachtingen als men in het antwoord van de minister leest: „Uiteraard wordt er voortdurend en met voortvarendheid — ook in internationaal verband — naar gestreefd een oplossing te vinden”, ook al concludeert hij dat deze tot nu toe niet is gevonden.

Voorts wees de minister op de exploitatieverliezen van het Staatsbosbeheer, gemiddeld $\pm f$ 100 per hectare. Bij de discussie in de Vaste Commissie van enkele jaren geleden is door de heer van Koeverden en door de heer Schuitemaker ook op deze situatie geattendeerd, waarop de toenmalige minister van Landbouw, terecht, antwoordde dat deze verliezen niet een eigenschap van alleen Staatsbos vormen. Hij heeft bij die gelegenheid verder echter opmerkingen gemaakt als: „Bij het beleid staat ons niet voor ogen, een zo groot mogelijke opbrengst te verkrijgen, anders zouden wij de bossen voor het publiek moeten sluiten en de bomen moeten vellen op het ogenblik dat zij juist voor het publiek hun schoonheid krijgen.” „Het Staatsbosbeheer is geen commerciële onderneming”. „Het Staatsbosbeheer doet meer dan alleen maar het beheren van gronden.” Deze opmerkingen werden niet voldoende gefundeerd en waren vervat in een veelheid van woorden die geen antwoord boden op de vraag in hoeverre de toenmalige regering zich zorgen maakte over de verliezen en hoe zij deze situatie wilde aanpakken.

De huidige minister van Landbouw heeft weinig woorden nodig gehad om zijn visie op het probleem te geven: „Deze situatie noopt tot een intensief zoeken naar methoden om de exploitatie van het bosbezit te verbeteren.”

Inderdaad, hiermee is een simpele noodzaak aangeduid, die een eerste taak is van het bosbouwbeleid in ons land, wil dit beleid ook op langere termijn bestaansreden in de vorm van een te betalen bos bezitten!

2. *Het bosbouwbeleid en het onderhoud van het bos*

Enkele leden uitten ten aanzien van het onderhoud van het huidige bosbezit bezorgdheid en vroegen zich af of het bosbouwbeleid niet wezenlijk anders gericht moet zijn dan tot nu toe het geval was. „Dient men er zich niet vooral toe te bepalen, het thans voorhanden zijnde bosbezit in een zo goed mogelijke conditie te brengen, vooral ook met het oog op de recreatieve functie van onze bossen. Ook vroegen deze leden zich af, of de voorwaarden, die aan het verkrijgen van een bosbijdrage zijn verbonden, niet te stringent zijn en te hoge kosten voor de bezitters met zich brengen.”

Deze opmerkingen hebben kennelijk voornamelijk gedoeld op de subsidie

tot openstelling en *instandhouding* van het bos. In het verslag komt niet duidelijk uit de verf wat deze vragenstellers nu precies voor ogen staat, zowel ten aanzien van het huidige onderhoud van ons bos als van mogelijkheden om hierin veranderingen aan te brengen. Op de recreatieve functie en de subsidie wordt hierna verder ingegaan.

3. *Het bosbouwbeleid en de functies van het bos*

De Vaste Commissie heeft gesproken over de mogelijkheden van bosbouw op lichte en onproductieve en die op betere gronden. Ten aanzien van de eerste categorie wordt gevraagd of in geval van een niet lonende bosexploitatie overwogen wordt „dit type bos in beginsel volledig voor recreatieve doeleinden te bestemmen en in te richten.”

Zeër belangrijk is de vraag, die ook voor de betere gronden geldt: „Worden de kosten en opbrengsten van recreatieve maatregelen binnen het bosbeheer zakelijk berekend en afgewogen, m.a.w. wordt ook de recreatieve sector binnen het bosbeheer reëel in de kostencalculaties opgenomen? Is het denkbaar een subsidieregeling t.b.v. het openstellen van bossen te relateren aan bedoelde calculaties, zodat subsidie gegeven wordt voor recreatie en niet voor bosexploitatie?”

Er kunnen zich twee situaties voordoen, betrokken op het bos zelf en niet op de grond:

a) *Potentieel onrendabel bos*

Wij zijn het met de Commissie-leden eens dat in gevallen waar de bosexploitatie, bedrijfseconomisch gezien, geen enkele zin heeft, overwogen moet worden welke bestaansredenen voor dit bos overblijven. Als kan worden aangetoond dat dit de recreatie is, zal men daarmee niet mogen afzien van een exploitatie-rekening van het bos. In het geval van gemeenschapsbossen zal daaruit immers blijken welke financiële offers de gemeenschap moet brengen terwille van de recreatie. In het geval van particulier bos zal de herplantplicht moeten worden opgeheven, gepaard aan een subsidie als onder b) genoemd; als de overheid de eigenaar echter wil *blijven* verplichten een dergelijk bos in stand te houden, dan zal deze redelijkerwijs volledig schadeloos moeten worden gesteld voor de (verantwoord gecalculeerde!) verliezen. Het eerste lijkt wel zo eenvoudig!

b) *Potentieel rendabel bos*

In dit geval is het in ons land reëel om, zoals nu ook gebeurt, een overheids-subsidie te verlenen i.v.m. de recreatieve functie van het bos. Wij zijn het geheel met de Vaste Commissie eens dat deze subsidie gerelateerd moet worden aan normen die op de recreatie betrekking hebben, en niet op de exploitatie-resultaten in hun totaliteit. Want ook al zouden de bouseigenaren grote winsten uit hun houtproductie verkrijgen, dan nog is het redelijk dat deze subsidie blijft bestaan. (Wij zijn er voorts van overtuigd dat de herplantplicht juist voor de goede gronden een belangrijke rem voor bebossing van deze terreinen betekent!) Worden dergelijke bossen door de overheid aangelegd, dan ontstaat een andere situatie waarop we aan het eind van punt 3 terugkomen.

Het antwoord van de minister is, althans in het verslag, niet helemaal duidelijk. Hij staat positief tegenover de gedachte om zich bij het bosbouwbeleid vooral op de recreatie te richten, maar ziet o.a. moeilijkheden in het feit dat de voordelen tegenover de te besteden kosten niet aan de overheidskas maar aan anderen (bijv. horecabedrijven) ten goede komen. Dit geldt echter niet alleen voor de overheidskas, maar ook voor de kas van de particuliere boscigenaar! Dit legt o.i. nu juist de nadruk op de vreemde situatie dat deze wettelijk verplicht is zijn bos in stand te houden, ook als dit bedrijfs-economisch onverantwoord is, terwijl financiële maar ook sociale voordelen daarvan aan derden toevloeien. Dit legt ook weer de nadruk op hetgeen hiervoor onder a) is geconcludeerd.

De minister constateert verder dat weliswaar de bosbijdrage van nu gemiddeld niet de exploitatie rendabel (beter gezegd: sluitend) kan maken, maar dat de vermogenswinst van de particuliere boscigenaren niet onaanzienlijk is, reden voor hem om in dit stadium nog geen verhoging van de subsidie te bevorderen. Maar dan moet hij voor *potentieel onrendabele gevallen* ook de juiste conclusie trekken, namelijk de eigenaar in de gelegenheid stellen die vermogenswinst te incasseren, waarbij opheffing van de herplantplicht een essentieel element vormt, of hem volledig schadeloos stellen. Voor andere gevallen dan een dergelijke schadeloosstelling voelen wij, nogmaals, veel meer voor het standpunt van de leden van de Vaste Commissie om de bosbijdrage niet te relateren aan de bosexploitatie maar aan een op calculatie berustende recreatieve betekenis van het bos. Is het bosbezit potentieel wél rendabel, maar zijn er door bijvoorbeeld onevenredig hoge investeringen als gevolg van een ongunstige leeftijdsklassenverhouding liquiditeitsmoeilijkheden (cf. Mooy (2)), dan staan andere wegen open om te trachten de huidige exploitatietekorten op te vangen. De overheid kan dan voor de verplichte instandhouding en de gewenste uitbreiding van het bos de eigenaar tegemoetkomen door het verstrekken van renteloze kredieten, waarvoor de Boswet de mogelijkheden opent. Deze mogelijkheid is reeds gerealiseerd voor nieuwe beplantingen, maar zou dan ook voor herbebossing moeten worden ingevoerd.

Het is logisch dat de regering in al deze gevallen in verband met het vaststellen van zijn beleid als voorwaarde kan stellen dat uit een analyse van de bedrijfsresultaten en van de potentiële produktiemogelijkheden van het bos duidelijk blijkt dat bosbouw onder bepaalde omstandigheden bedrijfs-economisch gezien inderdaad een onhaalbare kaart is, of dat het hier om andere, zoals liquiditeitsproblemen gaat. Daarom is het juist dat de Vaste Commissie de minister heeft gevraagd om een overzicht van de kosten- en opbrengstcijfers van verschillende bosgebieden over een aantal jaren (cf. hierna punt 5a). Deze zullen dan echter wel aan een analyse, gericht op *potentiële* exploitatiemogelijkheden, moeten worden onderworpen.

In verband met het voorgaande is het nodig dat de bosbedrijfseconomie de grootst mogelijke aandacht krijgt. Wij attenderen op het belangrijke werk dat in de laatste tijd door de afdeling Bosbedrijfsleer van de Landbouwhogeschool wordt verricht. Dit resulteerde o.a. reeds in een artikel van de heer Mooy (2), die volgens onze informatie binnenkort met een tweede zo mogelijk

nog belangrijkere publikatie op dit gebied zal komen. Het is bijzonder prettig dat de minister in zijn antwoord aan de Commissie met name het werk van deze afdeling heeft vermeld.

Ten aanzien van de betere, meer produktieve gronden lezen wij in het verslag van de Vaste Commissie verder, waarbij kennelijk bedoeld wordt op door de overheid aangelegde bossen: „Voorts werd de vraag gesteld, of het, indien een kwalitatieve splitsing van bosareaal mogelijk is, zin heeft met name het bos op betere gronden op basis van een zo ver mogelijk sluitende exploitatie aan te leggen, respectievelijk te beheren, en daarbij zowel industriële verwerkingsmogelijkheden als aanvullende recreatieve benutting te betrekken. In hoeverre is het mogelijk daarbij de teelt van snelgroeiende houtsoorten te betrekken, zoals populier en wilg?”

Ook hier getuigt het gezegde van gevoel voor realiteit bij de Kamerleden. Er moet hoognodig eens onderzocht worden óf het verantwoord is dat de exploitatie-resultaten van een bos ongunstiger zijn dan nodig is, dit als gevolg van bepaalde inzichten ten aanzien van houtsoortenkeuze, bedrijfsvoering, enz. Deze vraag kan alleen worden beantwoord als:

a) Exploitatiebegrotingen van alternatieve bebossingsmethoden, onder de bepaalde omstandigheden ecologisch mogelijk, naast elkaar worden gelegd.

b) Met steekhoudende argumenten wordt aangetoond dat financieel meer aantrekkelijke mogelijkheden niet in aanmerking kunnen komen, om welke niet-ecologische redenen ook (recreatie, landschapsschoon, e.a.).

In dit verband verwijzen wij mede naar een eerder artikel (1).

De minister heeft ten aanzien van de vraag over industriële verwerkingsmogelijkheden het geproduceerde hout en over aanvullend recreatief gebruik een uitspraak gedaan die velen in de bosbouw uit het hart gegrepen zal zijn: hij wees er op „dat er geen scherpe scheids valt te maken tussen produktiebos enerzijds en recreatiebos anderzijds. In feite lopen de beide functies door elkaar heen.” Dit pleit voor hetgeen wij hierboven onder a) en b) hebben gezegd.

De Stichting Industrie-Hout bepleit sinds ruim een jaar in gesprekken met verschillende betrokkenen een meer getemporeerde, meer praktische, want sneller te realiseren aanpak van de aanleg van bossen in o.a. het westen van het land. Kerngedachte daarbij is dat gronden die in het bezit van de toekomstige boseigenaren (veelal gemeenten) zijn of geleidelijk kunnen komen, direkt op eenvoudige en goedkope wijze worden bebost. Naarmate meer geld beschikbaar komt kan men deze bospercelen in aantal en oppervlakte uitbreiden en ze voor de recreatie inrichten. Aldus creëert men geleidelijk een bosrijk landschap, dat als milieu voor de recreatie reeds enige allure heeft, als de voorzieningen voor die recreatie geleidelijk worden aangebracht. Als het daarvoor onverhoopt nodig is dat hier en daar weer bos verdwijnt, is het van belang dat dit uit snelgroeiende houtsoorten bestaat die reeds na bijvoorbeeld 10 jaren een afzetbare produktie geven.

Wij zijn bijzonder verheugd dat deze gedachte nu ook in het parlement is uitgesproken. Wij citeren:

„Is het niet wenselijk de zogenaamde groene sterren voorshands met snelgroeiend hout te beplanten, commercieel zo gunstig mogelijk, en pas geleidelijk te streven naar een meer parkachtige inrichting daarvan? Worden de mogelijkheden daartoe in overleg met C.R.M. nagegaan? Ligt hier niet een mogelijkheid tot snellere aanplant bij lagere kosten?”

Daarbij werd door de Vaste Commissie een interessante suggestie gedaan, die zeker voor verdere uitwerking vatbaar is: „Is het voor de financiering denkbaar het Nederlandse volk mee te laten planten door bijdragen te vragen voor de financiering als additionele vorm van sparen, in die zin bijvoorbeeld dat iedere Nederlander zijn boom in de groene sterren zal hebben?”

De minister kon op vorengenoemde suggesties uiteraard geen direct antwoord geven, omdat dergelijke ideeën om uitwerking en daaropvolgende zorgvuldige beoordeling vragen. Wel zei hij „dat het inderdaad in de bedoeling ligt, snelgroeiende houtsoorten als populier en wilg te gebruiken bij de aanleg van nieuwe bossen, met name in het westen, in de bufferstroken enz. Deze houtsoorten zullen daarbij dan als voorlopers van de definitieve bebossing fungeren.

De suggestie om het gehele volk te interesseren voor het planten van een eigen boom in de groenstroken achtte de minister waardevol en hij zal doen nagaan, welke mogelijkheden hier liggen.”

4. Verdere discussie rond het bosbouwbeleid

Drie citaten uit het verslag volgen hier tot besluit:

a) „Ten slotte vroeg men, of de minister bereid is meer uitvoerige berekeningen aan de vaste commissie over te leggen, b.v. in de loop van 1968; betreffende de kosten- en opbrengstcijfers van diverse bosgebieden over de laatste vijf jaar en daarbij tevens een calculatie te geven betreffende lasten en baten ten behoeve van de recreatie. Wat dit laatste verzoek betreft, zegde de minister toe de gevraagde gegevens schriftelijk aan de commissie te zullen verstrekken.”

b) „Van verschillende zijden werd ten slotte gevraagd, of de minister in een brief aan de commissie zijn visie op het bosbeleid zou willen uiteenzetten; op grond van die uiteenzetting zou dan deze gehele materie nog eens grondig met de bewindsman doorgesproken kunnen worden.”

c) „Ten slotte verklaarde de minister zich bereid de commissie over enige maanden een memorandum toe te zenden, dat als grondslag voor een verdere bespreking over het bosbeleid dienst zou kunnen doen.”

Op grond van deze opmerkingen kunnen wij met gerechtvaardigd optimisme concluderen dat onze volksvertegenwoordiging niet alleen op zakelijke doeltreffende wijze onze bosbouw in haar discussies heeft betrokken, maar dat een voortzetting van de discussie gewaarborgd lijkt.

Voorts mogen wij concluderen dat deze minister van Landbouw, die al evenzeer een zakelijke en doeltreffende aanpak van de bosbouw blijkt voor

te staan, een vruchtbare toekomstige discussie mogelijk heeft gemaakt door de toezegging van een nota over het bosbeleid.

Wij hopen dat ook de verdere ontwikkeling van dit voor de bosbouw essentiële gesprek tussen minister en parlement zoveel mogelijk openbaar zal worden gemaakt.

Literatuur:

1. *H. A. van der Meiden*. Het bosbouwbeleid in het parlement. „Economisch Statistische Berichten”, (2527) 1966 (123-125).
2. *J. J. Mooy*: De resultatenrekening in de Nederlandse bosbouw. „Ned. Bosbouw Tijdschrift”, 39 (9) 1967 (405-415).
3. *Anon.* Rijksbegroting voor het dienstjaar 1968. Hoofdstuk XIV — Landbouw en Visserij. Verslag van een mondeling overleg. Nr 17. Zitting 1967-1968-9300. Staatsuitgeverij-drukkerij, Den Haag.

Mededelingen K.N.B.V.

De 42ste Voorjaarsbijeenkomst van de Nederlandse Bosbouw Vereniging zal plaatsvinden te Frederiksoord op donderdag 16 en vrijdag 17 mei 1968 met een excursie onder leiding van ir F. W. Wessels, directeur van de Maatschappij van Weldadigheid aldaar. Het thema van de bijeenkomst zal zijn: „Het particuliere bosbedrijf en zijn financiële uitkomst”.

De Studiekring komt voor de 18de keer bijeen op donderdag 21 maart 1968, alleen des namiddags, en wel te Arnhem. Het thema is: „Het wijde plantverband”.